

Centrál Színház
Avenue Q

Nagy Boldizsár
2009. március 02.

Munkanélküli diplomások, pornófüggő mumusok, kiéhezett szingli nők, életüket elbénázó lúzerek: velük teli az Avenue Q utcája, amely nem a kultikus Szezám utca paródiája, hanem inkább főhajtás a nagyszerű bábsorozat előtt, valamint nagysikerű előadás a Centrál Színházban. - Nagy Boldizsár színikritikája.

Avenue Q az az utca, ahol a város lúzerei élnek. A munkanélküli diplomások, a romantikára éhes szingli nők, a pornófüggő mumusok, a titkolózó jobboldali melegek, a csalódott bevándorlók és a lecsúszott hírességek szegényes bérházai emelkednek itten. „Az életem szar” - éneklük mégis mind, bábok és emberek lelkes odaadással a szemétkerakó mellett. A zongora zeng, a reflektor ragyog, mintha a jól ismert Szezám utcában lennénk újra, jóllakott gyerekek a tévé előtt: és most megint egyszerre tanulunk és nevetünk, csak közben változott a tananyag és változott a nevetésünk is. És közben az is lehet, hogy felnőttünk.

(fotók: Kosztolánczy Gábor, Centrál Színház)

De nem biztos. Q-lakónak lenni pont azért jó, mert itt nem ugyanolyan a házirend, mint máshol. Nem kell finomkodnod: miközben a helyedet keresed, mint a darab főhőse, Princeton, akinek átmenetileg nincs se munkája, se lakása, meg barátai, szerelme, életcélja sem nagyon, útközben bevallhatod,

hogy kicsit néha te is rasszista vagy („Mindenki egy picikét náci”), hogy te is nézel pornót a neten („Az internet csupa szex”), senkiföldjén lehetsz vulgáris, politikailag inkorrekt és nevethetsz a sztereotípiákon is, vagy eltorzíthatod őket, ahogy tetszik. Q ugyanis az a sugárút New York-ban, amelyik hiányzik a térképről: a Q-lakó perspektívája az a hely, ami hivatalosan nem létezik, csak az ott tartózkodók szerint. Persze éppen emiatt lesz sokkal valóságosabb hely bárminél. Q mint questioning (kérdés, megkérdőjelezés) és q mint queer (az identitás nélküli szabadok klubja) – mindez nagyon dekonstruktivistán hangzik, mégsem vagyunk olyan messze a Szezám utcától, mint gondolnánk.

A legendás Jim Henson Company-ból indult ugyanis az egyik szerző (Jeff Marx, akinek társszerzője Robert Lopez volt) és a bábok tervezője, Rick Lyon is. A hasonlóságok pedig az Szezám utca és az Avenue Q motívumai között cseppet sem véletlenek: a direkt utalások sokszor többek egyszerű fricskamutatványos paródiánál, inkább a gyerekkori történetek újraértelmezéséről van szó. Mit tanultunk annak idején Brekiéktől? Milyen életmintákat, túlélési stratégiákat leshettünk el tőlük?

Vajon észrevettük-e, mennyire q volt már a Szezám utca is? Az Avenue Q nem paródia, inkább egy stílusos főhajtás a klasszikus bábsorozat előtt: a hódolat jele pedig az, ahogyan a mélyére és és előhossa a mélyebb, nem ritkán szexualizált rétegeit a jól ismert történeteknek, helyzeteknek. A felnőtt(ebb) verzióból tudjuk meg például, hogy Süti-zörny mohósága igazából nem csak az evésre korlátozódik (hiszen minden felnőtt számára világos, hogy kemény pornófüggő), vagy hogy Ernie és Bert miért is laktak együtt és miért volt olyan közel az ágyuk egymáshoz (mert legalább egyikük meleg, de ezt ki nem tudta?). A kötelező sztárszereplő is megjelenik a produkcióban: nem más, mint Michael Jackson (az eredeti Broadway-verzióban egyébként a nálunk ismeretlen Gary Coleman), aki szólójában a Bravo magazin filozófiájáról és a kárörvendés pszichológiájáról énekel (Serbán Attila legjobb jelenete). Hozzá hasonlóan minden szereplőnek az a fő problémája, hogy nem éppen olyan az élete húsz-harminc évesen, mint amilyennek azt a gyerekkorában elképzelte. A felnőttélet realitásával még mindig csodálkozva néznek szembe, a csalódások és a gyakran abszurd módon kilátástalan körülmények ellenére pedig az életük mégis egy harsányan vidám és életteli, édeskeserű kabaré.

A közönséget elnézve féltem, hogy nem fog majd működni ez az Avenue Q-hatás itt, Budapesten 2009-ben. Két évvel ezelőtt a London Astoriában láttam a musicalt, mint éjfél fő attrakciót egy szombat esti partin, a G-A-Y klub szervezésében, huszonéves Topshop-szerkós fiatalok között. A Centrál Színházban pedig bársony kisestélyibe felöltöztetett gyerekeket láttam és muszlinblúzos nyugdíjasokat, akik kissé unottan sorakoztak a büfé

előtt, mielőtt elkezdődött volna az első felvonás. A darab azonban elvarázsolta őket is: már az első öt percben úgy nevetett körülöttem mindenki „Az életem szar” című dalon, mintha legurítottunk volna két pohár pezsgőt és egy nyolcvanas évekbeli szilveszteri műsoron ülnénk. Az előadás rendelkezett azzal a nagyvonalú és megbízható, kiegyensúlyozott komolytalansággal, hogy a bábok közötti szexjelenet és a káromkodás sem vette rá arra a szülőket, hogy 10-12 éves forma gyerekeikkel elhagyják a színházat. És igazuk is volt: mindezekkel úgyis találkoznak a gyerekek, legfeljebb más kontextusban és más felhangokkal. Itt azonban minden a helyén volt, az élet szép kis mocskai a maguk egészséges természetességükben. Ez a kirobbanó hangulat és a közönség derűs hozzáállása megmaradt mindvégig, a közel negyedórás, álló vastapsig, ahol úgy verte össze a tenyerét kicsi és nagy, mint akik évek óta nem tapsoltak. Az jutott eszembe, mennyire hiányzik ez a szellemes, okos, poklot megjárt, de könnyed, szívből jövő humor, amiről olyan híres volt valamikor a magyar kultúra. Hogy hová tűnt vajon az életünk íze meg az a nagy szánk? Meg még az, hogy milyen közel áll a queer sugárút a mi keljfeljancsi karakterünkhöz.

Ritkán látni ilyen jól együtt dolgozó csapatot. A színészek megnyerőek voltak, kiemelkedett Balogh Anna (mint a romantikus szinglilány, Kate mumus és a dögös vamp, Lucy) és Vári-Kovács Péter (szerepei: a naiv új lakó, Princeton és Rod, a coming out-tól rettegő befektetési tanácsadó) játéka. És persze professzionálisak voltak a bábok is, a musical legfontosabb szereplői, amik egyébként mind itthon készültek, a Budapest Bábszínházban. A legkíváncsibb a fordításra voltam, mert az Avenue Q szövege ennek látszólag nagyon ellenáll. Még az amerikai angolról brit angolra adaptálás is hosszas és bonyodalmas folyamat volt (a brit angol végül sokkal jobb is lett az eredetinél), mivel a szövegben sok a helyi utalás. A magyar változat nagyon alapos munka, én egy darab zavaró hibát sem csíptem el, Baráthy Györgynek nagy riszpekt érte. Hol a New York-i, hol a londoni szövegek könyv verzióját fogadta el, néhol mindkettőtől eltért, de mindig a műhöz hűen változtatott (Rod görög albuma a musical lexikon helyett, az ajándék céde dalai, a Starbucks helyett a McDonald's, mind működik), tehát tényleg kifogástalan arányérzékkel készült, érezhetően hatalmas lelkesedéssel és örömmel, egy csepp izzadság nélkül (vagy szépen letörölve).

És mivel a szórakoztatva okítani alapvető koncepciója volt mind a 4109 Szezám-epizódnak, nem maradhatott el ez a felnőttébb verzióból sem. Ez pedig valahogy ilyenféleképpen hangzik: lúzernek lenni nem lúzerség, hanem nagyon is felemelő dolog, mert a depresszió után újra gyermekműsorba illő musical lesz az élet. Szóval, mindenki irány az Avenue Q!